АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT OF THE PENSION SECURITY SYSTEM IN UKRAINE

УДК 368:914
https://doi.org/10.32843/infrastruct45-37

Малишко Є.О.
к.е.н., викладач кафедри фінансів
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Malyshko Yevgenya
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

У статті обґрунтовано ефективність створення системи пенсійного забезпечення в Україні. Здійснено аналіз ефективності функціонування Пенсійного фонду України. Проаналізовано ключові зміни у функціонуванні недержавних пенсійних фондів за 2015–2019 рр. Досліджено стан та основні тенденції розвитку страхового ринку в Україні. Запропоновано підхід до аналізу зв'язку між показниками доходів бюджету Пенсійного фонду та мінімальною заробітною платою, що дасть можливість оцінити ефективність функціонування та перспективи розвитку. Запропоновано проаналізувати зв'язок між прибутком від інвестування активів недержавних пенсійних фондів та пенсійними внесками, що сприятиме активізації інвестиційної діяльності та гарантуватиме вкладнику надійне пенсійне забезпечення. Досліджено зв'язок між показниками валових страхових премій та ВВП, що забезпечить розвиток ринку накопичувального страхування життя. Надано рекомендації щодо перспектив розвитку пенсійного забезпечення.

Ключові слова: *пенсійна система, реформа, пенсійне забезпечення, недержавний пенсійний фонд, недержавне пенсійне забезпечення, страхова компанія, трирівнева пенсійна система, Пенсійний фонд.*

В статье обоснована эффективность создания системы пенсионного обеспечения в Украине. Осуществлен анализ эффективности функционирования Пенсионного фонда Украины. Проанализированы ключевые изменения в функционировании негосударственных пенсионных фондов за 2015–2019 гг. Исследованы состояние и основные тенденции развития страхового рынка в Украине. Предложен подход к анализу связи между показателями доходов бюджета Пенсионного фонда и минимальной заработной платой, что позволит оценить эффективность функционирования и перспективы развития. Предложено проанализировать связь между прибылью от инвестирования активов негосударственных пенсионных фондов и пенсионными взносами, что будет способствовать активизации инвестиционной деятельности и гарантировать вкладчику надежное пенсионное обеспечение. Исследована связь между показателями валовых страховых премий и ВВП, что обеспечит развитие рынка накопительного страхования жизни. Предоставлены рекомендации касательно перспектив развития пенсионного обеспечения.

Ключевые слова: *пенсионная система, реформа, пенсионное обеспечение, негосударственный пенсионный фонд, негосударственное пенсионное обеспечение, страховая компания, трехуровневая пенсионная система, Пенсионный фонд.*

The article considers the pension system of Ukraine. The efficiency of creating a pension system in Ukraine is substantiated. The activity of the current pension systems is analyzed; the advantages and disadvantages of each of them are outlined. An analysis of the effectiveness of the Pension Fund of Ukraine, namely budget revenues and budget expenditures for the period 2015–2020. Analyzed key changes in the functioning of private pension funds for the period 2015–2019. To analyze the following indicators were used: concluded contracts, the amount of investment income, return on investment of assets of a private pension fund and others. The main problems of their development are determined. Recommendations for increasing the investment potential of private pension funds are provided. The essence of the insurance market of Ukraine is determined. The state and main tendencies of insurance market development in Ukraine are studied. The tendencies of change of the basic indicators of activity of the insurance market for the period of 2015–2019 are investigated. An approach to the analysis of the relationship between the indicators of the Pension Fund budget revenues and the minimum wage is proposed, which will make it possible to assess the efficiency of operation and prospects for development. It is proposed to analyze the relationship between return on investment assets and pension contributions, promote investment intensification and guarantee the investor a reliable pension. The connection between the indicators of gross insurance premiums and GDP, which will ensure the development of the market of accumulative life insurance, has been studied. Recommendations on the prospects for the development of pension provision are provided, namely: creation of conditions for the introduction of mandatory funded pension provision; improving the welfare of the population by providing an appropriate level of social guarantees and ensuring social protection of citizens; ensure the implementation of effective measures on pension legislation; balancing pension contributions and pension benefits by increasing confidence in the voluntary financial system of NPFs; ensuring the efficiency of insurance companies through the development of risk management tools that will increase their financial potential and promote a high level of capitalization of insurers.

Key words: *pension system, reform, pension provision, non-state pension fund, non-state pension provision, insurance company, three-tier pension system, Pension Fund.*

Постановка проблеми. Реформування пенсійної системи є необхідною потребою змін соціального навантаження на працюючих задля підвищення добробуту населення та забезпечення необхідними фінансовими ресурсами пенсійних фондів. Пенсійне забезпечення спрямоване на подолання найважливіших соціально-економічних проблем, таких як демографічне навантаження, дефіцит пенсійного фонду, рівень безробіття, політична нестабільність, економіка держави, необізнаність населення, низька добровільна участь. Ефективне функціонування тривівневої пенсійної системи забезпечить зростання потужного внутрішнього інвестиційного ресурсу, отже, дасть змогу встановити залежність між розміром пенсійних внесків та майбутніх пенсійних виплат.

Нині пенсійна система потребує фундаментальних змін, а саме введення в дію другого рівня, такого як загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення, бо пенсійне страхування – це найголовніший напрям подолання соціальної напруженості в державі.

Особливої уваги вимагає аналіз функціонування Пенсійного фонду України, недержавних

пенсійних фондів та страхових компаній, які виступають суб'єктами фінансового ринку та діяльність яких забезпечить впровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. Саме оцінювання ефективності їх діяльності дасть змогу встановити основні перспективні напрями подальшого розвитку, що забезпечить актуальність у подальших дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пенсійного забезпечення як один із аспектів соціального захисту населення висвітлені у працях таких учених, як Н.І. Нарожна [1], Н.А. Лаврук, Н.М. Грендей [2], проте наявні проблеми функціонування Пенсійного фонду України, а саме формування її дохідної статті, залишаються актуальними. Теоретичні проблеми діяльності недержавних пенсійних фондів розглянуто у працях таких учених, як Л.В. Ліпич, С.М. Теслюк [3], Н.М. Зеленко, В.А. Зеленко [4]. Незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій, залишається низка проблем у сфері недержавного пенсійного забезпечення, а саме активізація добровільної участі громадян. Діяльність страхових компаній та їх розвиток досліджуються в роботах таких учених, як О.І. Мельник, Л.А. Кульбачна, М.С. Жулім [5], М.С. Рахман, Д.В. Мангушев, І.Р. Юхименко [6]. Перспективи подальшого дослідження страхового ринку України є актуальними.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз основних аспектів розвитку пенсійної системи України. Основними завданнями, які покладено задля розв'язання актуальних проблем розвитку пенсійного забезпечення в Україні, є аналіз стану та перспектив розвитку пенсійної системи загалом; аналіз ефективності функціонування Пенсійного фонду України; аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів; аналіз діяльності страхових компаній; встановлення наявності зв'язку між доходами бюджету Пенсійного фонду та мінімальною заробітною платою; встановлення наявності зв'язку між прибутком від інвестування активів та пенсійними внесками; встановлення наявності зв'язку між валовими страховими преміями та ВВП; надання рекомендацій щодо перспектив розвитку пенсійного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування нової пенсійної системи є забезпеченням достатнього соціального рівня для всіх верств населення. Забезпечення соціальних гарантій є основою системи соціального захисту населення в Україні. Пенсійна система в Україні включає комплекс інститутів, які поєднані між собою економічними, соціальними та правовими формами й призначені для задоволення потреб населення. Сучасні проблеми функціонування пенсійної системи виникають під час формування пенсійних внесків.

Пенсійний фонд України є учасником системи пенсійного забезпечення, який функціонує на першому рівні, який складають солідарні пенсійні системи, де акумулюються та використовуються фінансові ресурси. Проаналізовано динаміку доходів і видатків бюджету Пенсійного фонду України протягом 2015–2020 рр. [8; 9; 10; 11], яка наведена в табл. 1.

Як видно з табл. 1, спостерігається негативна тенденція збільшення протягом 2015–2017рр. видатків бюджету, що пояснюється фінансуванням дефіциту Пенсійного фонду. У 2017–2018 рр. збільшився розмір як доходів, так і видатків бюджету Пенсійного фонду України на 120 602,48% та 122 934,2% відповідно. Зазначимо, що доходи бюджету Пенсійного фонду України відіграють важливу роль у забезпеченні громадян, до нього входять як власні кошти, так і кошти, передані з бюджету та з інших державних позабюджетних фондів. Проте у 2018 р. порівняно з 2019 р. доходи Пенсійного фонду зменшились на 99,88%, що пов'язано зі зниженням частки розподілу на пенсійне страхування.

Проаналізовано чисельність пенсіонерів протягом 2015–2020 рр., отримані дані свідчать про зниження кількості учасників пенсійної системи, а також спостерігається збільшення рівня мінімальної пенсії. Необхідно відзначити збільшення рівня мінімальної заробітної плати на 13,18%, що має вплив на стабільні надходження

Таблиця 1

Аналіз пенсійної системи в Україні

Показник	Темпи приросту, %				
	2016/ 2015 рр.	2017/ 2016 рр.	2018/ 2017 рр.	2019/ 2018 рр.	2020/ 2019 рр.
Доходи бюджету Пенсійного фонду, млн. грн.	0,67	10,02	120 602,48	-99,88	10,71
Видатки бюджету Пенсійного фонду, млн. грн.	-4,60	15,00	122 934,22	-99,88	10,41
Чисельність пенсіонерів, тис. осіб	1,23	-2,77	-1,93	-2,17	-1,18
Мінімальна пенсія, грн.	13,17	16,11	10,10	9,03	9,42
Мінімальна заробітна плата, тис. грн.	13,14	132,22	16,34	12,09	13,18
Чисельність працюючих, тис. ос.	-0,79	-0,56	0,48	0,71	-
Прожитковий мінімум в Україні, грн.	13,10	16,09	10,10	9,00	9,39

до Пенсійного фонду. У 2015–2020 рр. відбулося збільшення розміру прожиткового мінімуму. Так, у 2019 р. порівняно з 2020 р. він зріс на 9,39%. Зазначено, що зміни в дисбалансі між доходами і видатками бюджету та ВВП забезпечать нарощення доходів і збалансування бюджету Пенсійного фонду України.

Розглянуто динаміку основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів [12]. Діяльність недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ) базується на добровільній участі громадян. Вони виступають суб'єктами ринку капіталу, які здійснюють довгострокове інвестування, що сприяє економічному зростанню держави. Згідно з даними Державного реєстру фінансових установ, протягом 2015–2018 рр. спостерігається зменшення кількості НПФ, а у 2019 р. зафіксовано 62 НПФ та 22 адміністратори, що свідчить про кризові тенденції на фінансовому ринку (табл. 2).

Як видно з табл. 2, у 2015–2019 рр. відбувається приріст пенсійних внесків, бо більшість суб'єктів господарювання здійснює пенсійне забезпечення робітників. Кількість укладених пенсійних контрактів у 2017 р. порівняно з 2016 р. зменшилась на 6,2%, проте у 2019 р. приріст склав 14,1%, бо головною метою діяльності НПФ є забезпечення додатковим доходом учасників після виходу на пенсію, тому прибуток від інвестування активів НПФ протягом 2017–2019 рр. збільшувався. Проведений аналіз розвитку НПФ свідчить про низький рівень державного стимулювання за необхідності залучення пенсійних внесків, що сприятиме збільшенню інвестиційного капіталу, який забезпечить пенсійні виплати майбутнім пенсіонерам.

Проведено аналіз страхового ринку України, що має значний потенціал розвитку, бо забезпечує ефективний механізм залучення інвестиційних ресурсів в економіку держави, отже, розвитку інтеграційних процесів (табл. 3) [13; 14; 15; 16].

Як видно з табл. 3, страховий ринок України є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських установ та характеризується значною кількістю страхових компаній, що здійснюють страхування життя, та тих, що здійснюють інші види страхування. За підсумками 2019 р. порівняно з 2018 р. загальна кількість страхових компаній зменшилась на 17,08%, становлячи 233, зокрема кількість СК "Life" становить 23 компанії, а СК "non-Life" – 210 компаній. Чисті страхові премії за 2019 р. становили 39 586,0 млн. грн., що становить 14,99% порівняно з 2018 р. Протягом 2018–2019 рр. збільшився обсяг валових страхових премій на 7,36%. Розмір валових страхових виплат за 2019 р. становив 14 338,3 млн. грн., що порівняно з 2018 р. більше на 11,47%. Збільшення чистих страхових виплат за 2019 р. на 12,93% порівняно з 2018 р. відбулося за рахунок суттєвого збільшення чистих страхових виплат за різними видами договорів, а саме договорів медичного страхування, автострахування, страхування фінансових ризиків. Дослідження показників діяльності ринку страхових послуг свідчить про необхідність пошуку механізмів підвищення ефективності соціальної захищеності населення.

Проведений аналіз суб'єктів пенсійної системи підтверджує необхідність пошуку шляхів підвищення рівня добробуту населення. Запропоновано, розрахувати коефіцієнт кореляції задля встановлення наявності зв'язку між доходами бюджету Пенсійного фонду (Y) та мінімальною заробітною платою (X) як досліджуваними змінними величинами, між якими заздалегідь передбачається зв'язок.

Коефіцієнт кореляції – це математичне сподівання добутку нормованих відхилень випадкових величин від своїх математичних сподівань або відношення коваріації випадкових величин до добутку середньоквадратичних відхилень. За результатами розрахунків має бути перевірена значимість коефіцієнта кореляції за відповідним статистичним критерієм [7].

Наявність кореляційного зв'язку між фактором X (мінімальна заробітна плата) та результативною ознакою Y (дохід бюджету Пенсійного фонду)

Таблиця 2

Аналіз показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Показник	Темпи приросту, %			
	2016/2015 рр.	2017/2016 рр.	2018/2017 рр.	2019/2018 рр.
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	4,9	-6,2	17,2	14,1
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	-0,3	0,8	1,7	1,7
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	8,0	15,3	11,3	14,0
Пенсійні внески, млн. грн.	0,4	0,1	5,4	6,9
Пенсійні виплати, млн. грн.	13,1	10,5	16,3	16,6
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	23,9	34,7	21,4	26,6
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	27,1	41,8	21,7	28,0
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	14,2	10,5	20,5	20,7

Таблиця 3

Аналіз показників діяльності страхового ринку України

Показник	Дані по роках								
	2015 р.	2016 р.	Темпи приросту, %, 2016/2015 рр.	2017 р.	Темпи приросту, %, 2017/2016 рр.	2018 р.	Темпи приросту, %, 2018/2017 рр.	2019 р.	Темпи приросту, %, 2019/2018 рр.
Валові страхові премії, млрд. грн.	29 736,0	35 170,3	18,28	43 431,8	23,49	49 367,5	13,67	53 001,2	7,36
Чисті страхові премії, млрд. грн.	22 354,9	26 463,8	18,38	28 494,4	7,67	34 424,3	20,81	39 586,0	14,99
ВВП, млрд. грн.	1 979 458	2 383 182	20,40	2 982 920	25,17	3 558 706	19,30	3 974 564	11,69
Валові страхові виплати, млрд. грн.	8 100,5	8 839,5	9,12	10 536,8	19,20	12 863,4	22,08	14 338,3	11,47
Чисті страхові виплати, млрд. грн.	7 602,8	8 561,0	12,60	10 256,8	19,81	12 432,6	21,21	14 040,5	12,93
Кількість страхових компаній, шт.	361	310	-14,13	294	-5,16	281	-4,42	233	-17,08
зокрема, кількість СК “non-Life”	312	271	-13,14	261	-3,69	251	-3,83	210	-16,33
кількість СК “Life:	49	39	-20,41	33	-15,38	30	-9,09	23	-23,33

Таблиця 4

Залежність між фактором (x) та результативною ознакою (y)

Рік	Мінімальна заробітна плата, X	Дохід бюджету Пенсійного фонду, Y	D^2
2015	1 218	264 767 813,6	0
2016	1 378	266 535 578,7	0
2017	3 200	293 239 887,3	0
2018	3 723	353 947 822 984,7	4
2019	4 173	434 956 696,4	1
2020	4 723	481 555 951,4	1

запропоновано визначити як лінію регресії за лінійною моделлю (табл. 4) [8; 11].

За даними табл. 4 використано кореляційний аналіз та досліджено вплив на дохід бюджету Пенсійного фонду (Y) фактору (X) мінімальної заробітної плати за 2015–2020 рр. Результати розрахунку свідчать про сильний зв’язок між досліджуваними ознаками, тобто коефіцієнт Спірмена становить 0,05, тоді як критичне значення критерія Спірмена за такого числа ступенів свободи становить 0,83. Відповідно до отриманих даних зазначено, що основним фактором розвитку пенсійної системи є створення єдиної системи пенсійного забезпечення. Виникнення проблем наповнення дохідної частини Пенсійного фонду та тінізація заробітної плати, тобто відсутність відрахувань податків і внесків, стримують впровадження загальнообов’язкового накопичувального пенсійного забезпечення. Подолання кризового стану дефіциту Пенсійного фонду України створить необхідні умови для впровадження загальнообов’язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

На рис. 1 представлено лінію регресії за лінійною моделлю щодо зв’язку між факторною X (мінімальна заробітна плата) та результативною Y (доходи бюджету Пенсійного фонду) ознаками.

Як видно з рис. 1, лінійний в’язок має такий вигляд:

$$Y=-729E7+2169E4\times X, \quad (1)$$

де Y – дохід бюджету Пенсійного фонду (результативна ознака); a – параметр рівняння, який характеризує початковий рівень (-729E7); b – параметр рівняння, який характеризує середній абсолютний приріст (2169E4); X – мінімальна заробітна плата (факторна ознака);

Коефіцієнт кореляції Пірсона набуває значень у межах ±1, тому характеризує не лише щільність, але й напрямок зв’язку. Додатне значення свідчить про прямий зв’язок, а від’ємне – про обернений. Результати аналізу вказують на наявність зв’язку між деякими показниками доходів бюджету Пенсійного фонду Y та мінімальної заробітної плати як досліджуваними змінними величинами, між якими заздалегідь передбачається зв’язок, тобто лінійний коефіцієнт кореляції Пірсона

r = 0,21968 свідчить про прямий зв'язок між факторами впливу.

Недержавні пенсійні фонди розглядаються як фінансові установи, які формують довгострокові фінансові ресурси, тому задля підвищення рівня довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення розраховано коефіцієнт кореляції для встановлення наявності зв'язку між прибутком від інвестування активів НПФ (Y) та пенсійних внесків (X) як досліджуваними змінними величинами, між якими заздалегідь передбачається зв'язок [12]. Наявність кореляційного зв'язку між факторами «пенсійні внески» (X) та «прибуток від інвестування активів НПФ» (Y) запропоновано визначити як лінію регресії за лінійною моделлю, що представлено в табл. 5.

За даними табл. 5 використано кореляційний аналіз та досліджено вплив на прибуток від інвестування активів НПФ (Y) фактору (X) «пенсійні внески» за 2014–2019 рр. Результати розрахунку свідчать про помірний зв'язок між досліджуваними ознаками, тобто коефіцієнт Спірмена становить 0,05, тоді як критичне значення критерія Спірмена за такого числа ступенів свободи становить 0,54. Основним фактором розвитку недержавних пенсійних фондів, які виступають фінансовими посередниками, є залежність від залучення пенсійних внесків задля їх збільшення за рахунок інвестування пенсійних активів.

На рис. 2 представлено лінію регресії за лінійною моделлю щодо зв'язку між факторною X (пенсійні внески) та результативною Y (прибуток від інвестування активів) ознаками.

Як видно з рис. 2, лінійний зв'язок має такий вигляд:

$$Y=-3760+2,5060\times X, \quad (1)$$

де Y – прибуток від інвестування активів НПФ (результативна ознака); a – параметр рівняння, який характеризує початковий рівень (-3760); b – параметр рівняння, який характеризує середній абсолютний приріст (2,5060); X – пенсійні внески (факторна ознака).

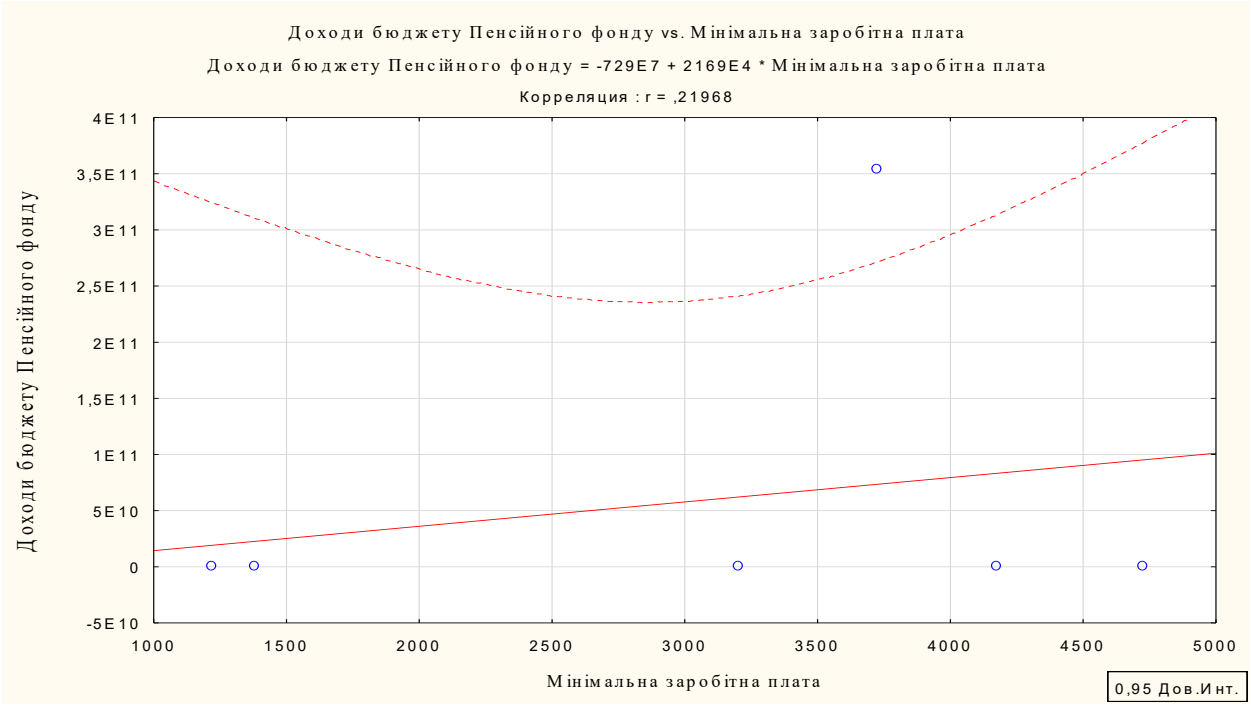

Рис. 1. Лінія регресії за лінійною моделлю щодо зв'язку між факторною X та результативною Y ознаками

Таблиця 5

Залежність між фактором (x) та результативною ознакою (y)

Рік	Пенсійні внески, X	Прибуток від інвестування активів НПФ, Y	D^2
2014	1 808,2	1095	9
2015	1 886,8	657	1
2016	1 895,2	834,8	1
2017	1 945,6	956,4	4
2018	1 937,7	1240	1
2019	2 071,9	1 587,1	0

Результати дослідження свідчать про наявність зв'язку між деяким показниками, такими як прибуток від інвестування активів НПФ (Y) та пенсійні внески, як досліджуваними змінними величинами, між якими заздалегідь передбачається зв'язок, тобто лінійний коефіцієнт кореляції Пірсона r = 0,66903 вказує на прямий зв'язок між факторами впливу. Особливої уваги набуває розширення інструментів та напрямів інвестування пенсійних активів НПФ задля збільшення прибутку від інвестування.

Розвиток ринку страхових послуг характеризується постійними змінами під впливом економічної ситуації держави, тому запропоновано розрахувати коефіцієнт кореляції задля встановлення наявності зв'язку між валовими страховими преміями (Y) та ВВП (X) як досліджуваними змінними величинами, між якими заздалегідь передбачається зв'язок, що представлено в табл. 6 [14; 16].

За даними табл. 6 використано кореляційний аналіз та досліджено вплив на валові страхові премії (Y) фактору (X) ВВП за 2015–2019 рр. Результати розрахунку свідчать про сильний в'язок між досліджуваними ознаками, тобто коефіцієнт Спірмена становить 0,05, тоді як критичне значення критерія Спірмена за такого числа ступенів свободи становить 0,9. Основною функцією страхового ринку України є страховий захист майнових інтересів. Саме залежність валових страхових премій та ВВП свідчить про рівень розвитку страхування та механізм фінансування ризиків. Для страхового ринку останнім часом характерне автострахування, на що вказує незбалансованість страхових портфелів. Страхування є одним зі стратегічних секторів економіки, функціонування яких має не лише виконувати компенсаційну функцію, але й бути основою соціального забезпечення. Усі учасники страхового ринку повинні сприяти вжиттю дієвих заходів забезпечення від фінансових ризиків, потенційних загроз та негативних факторів.

На рис. 3 представлено лінію регресії за лінійною моделлю щодо зв'язку між факторною X (ВВП) та результативною Y (валові страхові премії) ознаками.

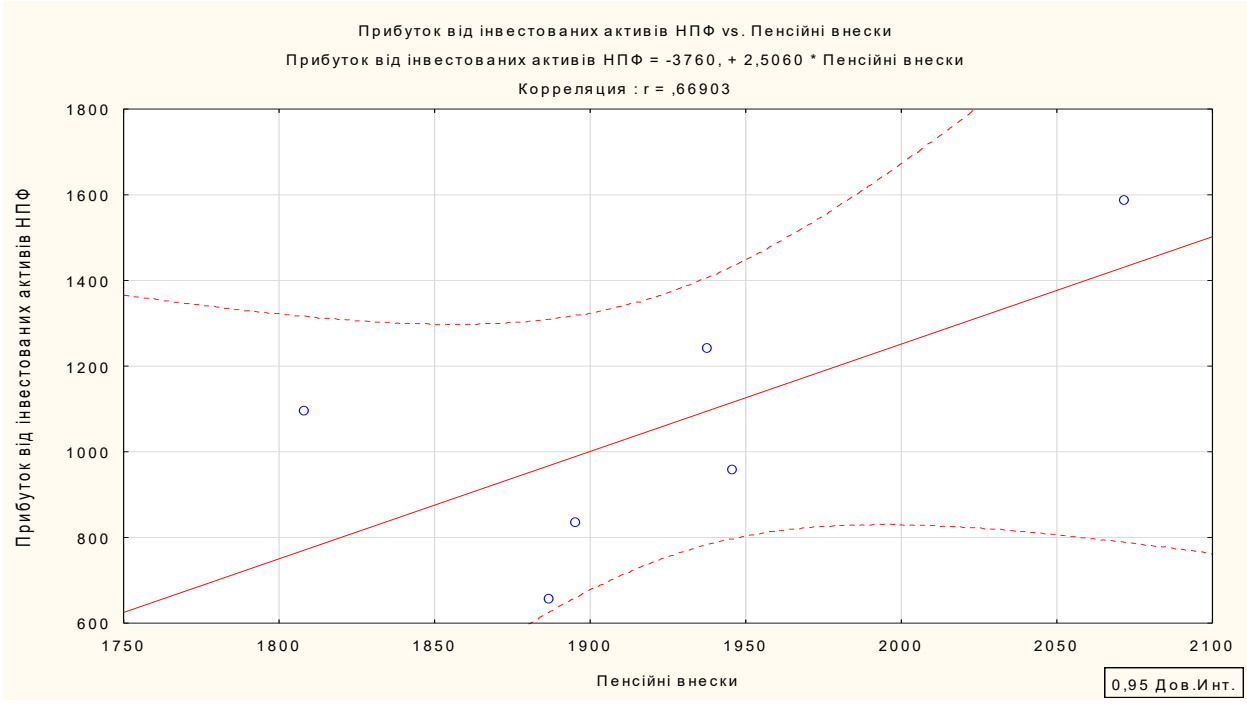

Рис. 2. Лінія регресії за лінійною моделлю щодо зв'язку між факторною X та результативною Y ознаками

Таблиця 6

Залежність між фактором (x) та результативною (y) ознаками

Рік	ВВП, X	Валові страхові премії, Y	D^2
2015	1 979 458	29 736	0
2016	2 383 182	35 170,3	0
2017	2 982 920	43 431,8	1
2018	2 558 706	49 367,5	1
2019	3 974 564	53 001,2	0

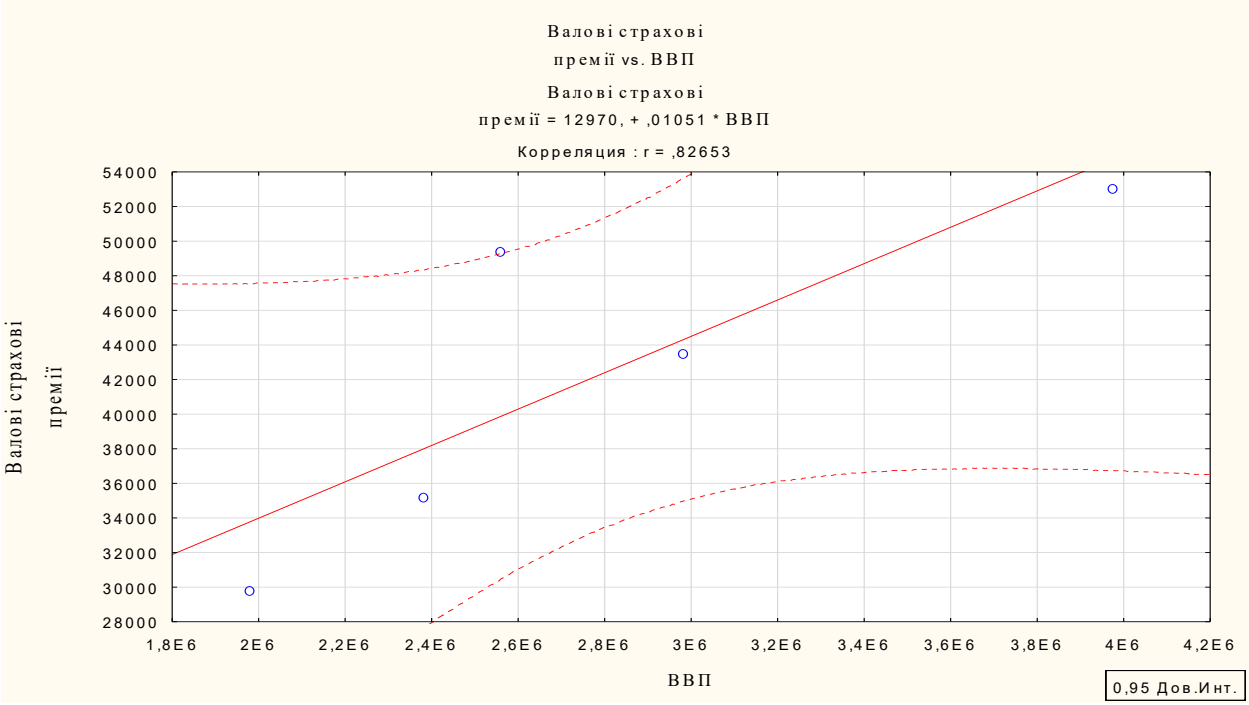

Рис. 3. Лінія регресії за лінійною моделлю щодо зв'язку між факторною X та результативною Y ознаками

Як видно з рис. 3, лінійний зв'язок має такий вигляд:

$$Y=-12970+0,01051\times X, \quad (1)$$

де Y – валові страхові премії (результативна ознака); a – параметр рівняння, який характеризує початковий рівень (12970); b – параметр рівняння, який характеризує середній абсолютний приріст (0,01051); X – ВВП (факторна ознака);

Результати кореляційного аналізу вказують на наявність зв'язку між деякими показниками, такими як валові страхові премії (Y) та ВВП, як досліджуваними змінними величинами, між якими заздалегідь передбачається зв'язок, тобто лінійний коефіцієнт кореляції Пірсона r = 0,80653 свідчить про прямий зв'язок між факторами впливу.

Отже, проведений аналіз пенсійної системи свідчить про необхідність впровадження дієвих шляхів щодо перспектив розвитку пенсійного забезпечення, таких як створення необхідних умов щодо впровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення; підвищення добробуту населення через надання належного рівня соціальних гарантій та забезпечення соціального захисту громадян; забезпечення вжиття дієвих заходів щодо пенсійного законодавства; збалансування пенсійних внесків та пенсійних виплат через підвищення довіри до добровільної фінансової системи НПФ; забезпечення ефективності роботи страхових компаній через розроблення інструментарію управління ризиками, що підвищить їх фінансовий потенціал та сприятиме високому рівню капіталізації страховиків.

Висновки з проведеного дослідження. На цьому етапі реформування пенсійної системи пріоритетним напрямом державної політики є соціальний захист населення. Пенсійна система України має гарантувати пенсійне забезпечення, що передбачає пенсійні виплати. Проте тінізація заробітної плати, відсутність інфляційних індексацій пенсій, економічні та політичні проблеми, дефіцит Пенсійного фонду, недовіра населення банківським установам та недержавним пенсійним фондам, демографічні фактори мають негативний вплив на введення в Україні другого рівня пенсійної системи. Проведений аналіз зв'язку між показниками мінімальної заробітної плати та доходів бюджету Пенсійного фонду; прибутку від інвестування активів недержавних пенсійних фондів та пенсійних внесків; валових страхових премій та ВВП підтвердили необхідність посилення соціального захисту населення через реформування пенсійної системи, отже, забезпечення управління пенсійними внесками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Нарожна Н.І. Доходи пенсійного фонду: оптимізація формування та резерви зростання. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2013. № 16 (205). С. 145–149.

2. Лаврук Н.А., Грендей Н.М. Сучасний стан та прогнозування надходжень до Пенсійного

фонду України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1006–1011.

3. Ліпич Л.В., Теслюк С.М. Структура фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів в Україні та їх аналіз. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 3. С. 21–30.

4. Зеленко Н.М., Зеленко В.А. Аналіз ринку недержавного пенсійного страхування в Україні: соціально-економічний вимір. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Т. 1. № 2. С. 126–134.

5. Мельник О.І., Кульбачна Л.А., Жулім М.С. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 107–113. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3314/melnyk.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 28.07.2020).

6. Рахман М.С., Мангушев Д.В., Юхименко І.Р. Аналіз сучасного стану страхового ринку України. *Modern Economics*. 2020. № 19. С. 162–165. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7429/1/rahman.pdf (дата звернення: 28.07.2020).

7. Топтунова Л.М., Васильєва Л.В., Кльованік О.А. Дослідження однофакторної і багатофакторної регресії, аналіз часових рядів у системі STATISTICA 6 : навчальний посібник. Краматорськ : ДДМА, 2008. 122 с.

8. Інформація щодо діяльності Пенсійного фонду України. URL: https://www.pfu.gov.ua (дата звернення: 28.07.2020).

9. Інформація чисельності пенсіонерів та розміру мінімальної пенсії в Україні. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 28.07.2020).

10. Інформація щодо розміру прожиткового мінімуму в України з 2000–2020 рр. URL: https://services.dtkt.ua/catalogues/indexes/1 (дата звернення: 28.07.2020).

11. Інформація щодо мінімальної заробітної плати в Україні. URL: https://index.minfin.com.ua/labour/salary/min (дата звернення: 28.07.2020).

12. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2009–2017 рр. URL: http://www.dfp.gov.ua (дата звернення: 28.07.2020).

13. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html (дата звернення: 28.07.2020).

14. Підсумки діяльності страхових компаній України. URL: http://www.forinsurer.com.ua (дата звернення: 28.07.2020).

15. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012–2021 рр. URL: http://www.ufu.org.ua/about/activitiesinitiatives/5257 (дата звернення: 28.07.2020).

16. Інформація щодо Валового внутрішнього продукту в Україні. URL: https://index.minfin.com.ua/economy/gdp (дата звернення: 28.07.2020).

REFERENCES:

1. Dokhody pensijnogho fondu: optymizacija formuvannja ta rezervy zrostannja [Pension fund revenues: optimization of formation and growth reserves]. *Visnyk Skhidnoukrajinsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Volodymyra Dalja*, no. 16 (205), pp. 145–149.

2. Lavruk N.A., Ghrendej N.M. (2017). Suchasnyj stan ta proghnozuvannja nadkhodzhenj do Pensijnogho fondu Ukrajiny [Current state and forecasting of revenues to the Pension Fund of Ukraine]. *Ekonomika i suspiljstvo. Mukachivsjkyj derzhavnyj universytet*, no. 13, pp. 1006–1011.

3. Lipych L.V., Tesljuk S.M. (2018). Struktura finansovykh resursiv nederzhavnykh pensijnykh fondiv v Ukrajini ta jikh analiz [The structure of financial resources of private pension funds in Ukraine and their analysis]. *Ekonomichnyj chasopys Skhidnojevropejsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Lesi Ukrajinky*, no. 3, pp. 21–30.

4. Zelenko N.M., Zelenko V.A. (2019). Analiz rynku nederzhavnogho pensijnogho strakhuvannja v Ukrajini: socialjno-ekonomichnyj vymir [Analysis of the private pension insurance market in Ukraine: socio-economic dimension]. *Menedzhment ta pidpryjemnyctvo v Ukrajini: etapy stanovlennja ta problemy rozvytku*, t. 1, no. 2, pp. 126–134.

5. Meljnyk O.I., Kuljbachna L.A., Zhulim M.S. (2018). Analiz suchasnogho stanu strakhovogho rynku v Ukrajini [Analysis of the current state of the insurance market in Ukraine]. *Modern Economics*, no. 7, pp. 107–113. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3314/melnyk.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accessed: 28 July 2020).

6. Rakhman M.S., Manghushev D.V., Jukhymenko I.R. (2020). Analiz suchasnogho stanu strakhovogho rynku Ukrajiny [Analysis of the current state of the insurance market of Ukraine]. *Modern Economics*, no. 19, pp. 162–165. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7429/1/rahman.pdf (accessed: 28 July 2020).

7. Toptunova L.M., Vasyljjeva L.V., Kljovanik O.A. (2008). Doslidzhennja odnofaktornoji i baghatofaktornoji reghresiji, analiz chasovykh rjadiv u systemi STATISTICA 6 : navchaljnyj posibnyk [Study of one-factor and multifactor regression, analysis of time series in the system STATISTICA 6 : textbook]. Kramatorsjk : DDMA, 122 p. (in Ukrainian).

8. Informacija shhodo dijaljnosti Pensijnogho fondu Ukrajiny [Information on the activities of the Pension Fund of Ukraine]. URL: https://www.pfu.gov.ua (accessed: 28 July 2020).

9. Informacija chyseljnosti pensioneriv, ta rozmiru minimaljnoji pensiji v Ukrajini [Information chyseljnosti pensioneriv, this rozmiru minimum pension in Ukraine]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (accessed: 28 July 2020).

10. Informacija shhodo rozmiru prozhytkovogho minimumu v Ukrajiny z 2000–2020 rr. [Information on the size of the subsistence level in Ukraine from 2000–2020]. URL: https://services.dtkt.ua/catalogues/indexes (accessed: 28 July 2020).

11. Informacija shhodo minimaljnoji zarobitnoji platy v Ukrajini [Information on the minimum wage in Ukraine]. URL: https://index.minfin.com.ua/labour/salary/min (accessed: 28 July 2020).

12. Pidsumky rozvytku systemy nederzhavnogho pensijnogho zabezpechennja za 2009–2017 rr. [Results of development of the non-state pension provision system for 2009–2017]. URL: http://www.dfp.gov.ua (accessed: 28 July 2020).

13. Informacija pro stan i rozvytok strakhovogho rynku Ukrajiny [Information on the state and development of the insurance market of Ukraine]. URL: http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html (accessed: 28 July 2020).

14. Pidsumky dijaljnosti strakhovykh kompanij Ukrajiny [Results of activity of insurance companies of Ukraine]. URL: http://www.forinsurer.com.ua (accessed: 28 July 2020).

15. Strateghija rozvytku strakhovogho rynku Ukrajiny na 2012–2021 rr. [Strategy of development of the insurance market of Ukraine for 2012–2021]. URL: http://www.ufu.org.ua/about/activitiesinitiatives/5257 (accessed: 28 July 2020).

16. Informacija shhodo Valovogho vnutrishnjogho produktu v Ukrajini [Information on Gross Domestic Product in Ukraine] URL: https://index.minfin.com.ua/economy/gdp (accessed: 28 July 2020).